

kicsit kiemelve, a mai önkormányzatiságról is. Ez az analógia: kronologikusan tanítunk, de időnként megállunk és valamiféle jelen problémát is beépítünk. De nem hiszem, hogy megtaláltuk a megoldást arra az egész problémára, hogyan integrálható a jelen, miképpen épülhet a kronologikus történetbe egyfajta jelenismereti vagy problémacentrikus kitekintés.

Závodszy Géza: Nem tudom, hogy ugyanabban az értelemben használjuk-e a társadalomtörténet fogalmat, mert ha a szó eredeti jelentésében használjuk, akkor megállapíthatjuk, hogy történelemtanításunk jelenleg túl van terhelve gazdaság- és társadalomtörténettel, a tudományos szocializmus, a marxizmus, a politikai gazdaságtani ismeretek miatt, amelyeket korábban integrálni kellett. Ezek most kopnak ki. Az életmód-, család-, mentalitástörténet nekem is a szívügyem, jó volna, ha inkább ezek nyernének teret a tisztán gazdaságtörténeti vonatkozások helyett, bár utóbbiakra is szükség van. Én a társadalmi ismereteken hangsúlyozottan alkotmányjogi, politikatudományi, szociológiai stb. ismereteket értek, amelyek nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy a fiatal felnőtt eligazodjék az életben, érdekeit érvényesítse stb. Ha az ötödikes gyerekeknek nem igazán célszerű, nem optimális a kronologikus és diszciplináris történelemtanítást elkezdni, úgy elmondhatjuk, hogy az alkotmányjogi, szociológiai stb. ismereteknek az igazi időszaka – az iskolatípustól függetlenül – a 16. életév utáni időszak, amikor a serdülő már tanult antik történelmet, középkort, és már a XIX. századi polgári forradalmakat is tanulta. Akkor jöhet a szociológia és a többi társadalmi ismeret.

Jakab György: Ez nem mond ellent az én elgondolásomnak. Egyetértünk abban, hogy diszciplináris értelemben a közgazdaságtant, alkotmányos és jogi ismereteket a 11., 12. évfolyamban kell tanítani. Egy különbség van az álláspontjaink között. Amit én javasolok, próbálok bevezetni, az valamiképpen előkészíti ezt úgy, hogy a 13-14-15 éveseknek – nem a tudományos logika, hanem problémacentrikus logika szerint elrendezve – tanítjuk azt, hogyan működik a jelenlegi társadalom. Még egyszer mondom, nem szociológiát akarok tanítani, vagy a görög demokráciával kapcsolatban nem akarom megtanítani az állampolgári ismeretek alkotmányjogi részét, hanem készségfejlesztés értelemben, a saját életével próbálok összekapcsolni a tanultakat. Ennek két hozadéka van, egyrészt a történelemoktatás is életszerűvé, személyessé válik, például ha egy iskolai önkormányzat életével összekapcsolva, bizonyos alapfogalmakat megtanulnak a görög demokrácia kapcsán, másrészt bizonyos fogalmi alapozást kap az a fajta társadalomismeret, amit majd valóban a 11., 12. évfolyamon fogunk tanítani. Nagyon nem szeretném, ha a történelemoktatásba a szociológia, a filozófia szaktudomány benyomulna, de azt nagyon szeretném, ha a diákok szükségleteiből kiindulva, a saját élményeiket, a magukkal hozott rengeteg információt össze tudnák kapcsolni azzal a történelem-tananyaggal vagy társadalomtörténeti tananyaggal, amit az iskolában tanulnak.

Schüttler Tamás: *Végül is a vita nagy nekibuzdulások és nekiveselkedések után eljutott oda, hogy nem lehet vagylagosan föltenni a kérdést. Nem lehet úgy kezelni a történelemtanítást, mintha annak alapvetően két egymással gyökeresen szemben álló koncepciója volna, az egyik hagyományos, konzervatív, kronologikus, a másik a tematikus, amely megengedi a társadalomtörténet és a társadalomismeret, a mindennapi élethez szükséges ismeretek oktatását is a történelem keretei között. Ez hamis leegyszerűsítés lenne a dolgoknak. A történelemnek igenis az a legfőbb értelme, hogy*